

O FIGURINĂ ANTROPOMORFĂ APARTINÂND CULTURII PETREȘTI DE LA ALBA IULIA - LUMEA NOUĂ

Mihai Gligor

Plastica antropomorfă¹ rămâne în continuare pentru cercetarea arheologică categoria de artefacte ce reprezintă prin încărcătura simbolică pe care o transmite, dublată de aspectul estetic cu indiscutabile valențe artistice, un reper valoros privind deslușirea elementelor de viață spirituală a comunităților umane din epoca neolitică și eneolitică. În consecință, figurinele antropomorfe – descoperite în urma săpăturilor sistematice sau fortuit – sunt bine reprezentate în studii și lucrări cu caracter monografic², unde sunt tratate atât aspectele morfologico-tipologice și de încadrare cultural-cronologică, cât și principalele atribute de suprastructură, văzute din perspectiva ideilor și practicilor magico-religioase specifice perioadei.

Contextul în care a fost descoperită statueta ce constituie obiectul prezentului studiu, poate fi precizat cu exactitate și se leagă de reluarea săpăturilor arheologice în situl de la Alba Iulia - *Lumea Nouă*, sub forma cercetărilor preventive. Astfel, în anul 2003, pe proprietatea familiei Pavel a fost deschisă suprafața Sp. I/2003³, cu dimensiunile de 10x10m, împărțită în 9 carouri de 3x3m și martori stratigrafici de 0,5m grosime. Principalele rezultate ale săpăturii au fost deja făcute cunoscute, sub forma unui raport de cercetare preliminar⁴. Reținem faptul că figurina a fost descoperită în caroul 4, la adâncimea de 0,30-0,40m, în stratul de cultură aparținând culturii Petrești.

În privința tehnicii de execuție, pasta din care este modelată piesa este densă și omogenă, ușor poroasă; o putem include în categoria semifină, având în vedere că a fost utilizat ca degresant nisipul cu bobul mărunț sau potrivit. Arderea este destul de bună, uniformă, rezultând o culoare cărămizie, iar în secțiune cenușie. Piesa nu prezintă lustru sau ornamentare prin pictare, culoarea rezultând direct din ardere. De asemenea, lipsesc alte tehnici de decorare specifice pentru statuetele antropomorfe din această perioadă, cum este incizarea, răspândită și la figurinele petreștene.

Facem precizarea că pentru lotul de materiale ceramice scos la suprafață în urma cercetării arheologice de pe proprietatea Pavel, este caracteristică - în ceea ce privește compoziția pastei - degresarea cu nisip cu bobul mărunț sau potrivit.

Dat fiind faptul că figurina cercetată de noi s-a păstrat în stare fragmentară (bust), putem estima că dimensiunile piesei nu depășeau 10-11 cm (fig.1). Din statueta

¹ Reprezentările antropomorfe modelate în lut neo-eneolitice sunt cunoscute în literatura de specialitate sub diferite denumiri: sculpturi în lut (Dumitrescu, 1968, 53-55; 1974, 175-1976; 1979, 72; Marinescu-Bâlcu 1974, 89), statuete (Aldea 1968, 11-13; Paul 1969, 65-70; Luca, Dragomir 1987, 31; Dumitrescu 1980, 56; Ursuțiu 2000, 25; Popa 2001, 60), plastică (Lazarovici 1979, 87-102; Paul 1981, 226-228; 1992, 97; Zrínyi 1981-1982, 10; Dumitrescu 1987-1988, 29; Luca 1990, 6; 1997, 64-67; 2001, 80; 2002, 31-45; Monah 1997, 21-28; Ignat 1998, 54-56; Andreescu 2002, 19), figurine (Comșa, Răuț 1969, 3-15; Comșa 1995, 23-51), plastică în lut (Drașovean 1996, 60).

² Roska 1941, 318-329; Vlăsa 1966, 9-16; Aldea 1968, 11-13; Dumitrescu, 1968, 53-55; 1974, 175-1976; 1979, 72; 1980, 56-82; 1987-1988, 29-68; Höckmann 1968, 3-150; Marinescu-Bâlcu 1974, 89-103; 1977, 37-43; Lazarovici 1979, 87-102; Comșa, Răuț 1969, 3-15; Comșa 1995, 15-51; 77-126; Antonova 1977, 39-77; Luca 1990, 6-44; 1997, 64-67; 2001, 80-82; Luca, Dragomir 1987, 31-42; Paul 1992; 97-103; 1995, 147-163; Drașovean 1996, 60-64; Ursuțiu 2000, 25-28; Popa 2001, 60-68; Andreescu 2002, 9-54.

³ Paul și colab. 2003, 114, foto 1.

⁴ Paul și colab. 2004, 28.

lipsească gâtul și capul, mâinile de la umeri în jos, precum și membrele inferioare. Este foarte probabil că brațele erau întinse pe lângă corp sau doar schițate. Așa cum este modelat corpul statuetei, posibilitatea ca mâinile să fi fost așezate pe abdomen sau aduse pe piept este foarte redusă. Există opinii⁵, conform cărora forma anatomică a poziției brațelor este determinată de rațiuni legate de practicile de cult.

Remarcăm umerii bine conturați, care imprimă senzația de forță și vigoare, chiar dacă nu au fost realizați proporțional, cel stâng fiind ușor lăsat. Observăm faptul că bustul se subțiază spre talie, iar în privința picioarelor, putem presupune că erau redat simplificate, sub forma unui singur membru, de aspect cilindric, precum o coloană. În cazul altor descoperiri⁶, I. Paul susține că picioarele statuetelor petreștene sunt lucrate separat și lipite ulterior în zona șoldurilor, ipoteză susținută de descoperiri izolate de picioare sau fragmente de picioare modelate în lut.

Spatele statuetei se prezintă pronunțat aplatizat, chiar ușor concav. Acest fapt se poate datora și unei rulari intense a piesei, care să fi dus în final la acest aspect. Văzută din spate, statueta are o formă neregulată, aproape trapezoidală.

Proeminența circulară din zona umărului drept, abia sesizabilă, este puțin probabil să reprezinte un defect de manufacturare, mai repede indică un element ornamental sau sugerează o piesă legată de vestimentație.

În stadiul actual al cunoștințelor despre statuetele aparținând culturii Petrești, lipsa unor analogii ne obligă la prudență în emiterea unor ipoteze fără acoperire.

După cum rezultă din descrierea de mai sus, figurina antropomorfă descoperită la Alba Iulia - *Lumea Nouă* este o statueta masculină. Afirmția este întărită și de faptul că nici unul dintre atributele specifice reprezentărilor plastice feminine – cu precădere evidențierea sânilor și steatopigia – nu apare modelat.

Este prima statueta aparținând culturii Petrești descoperită într-o situație stratigrafică clară în situl de la Alba Iulia - *Lumea Nouă*. O altă statueta antropomorfă, găsită în urma săpăturilor vechi, s-a păstrat în stare fragmentară. Este vorba de un picior de statueta masculină⁷, o reprezentare plastică de tip uniped, cu sexul în relief, clar evidențiat și cu laba piciorului modelată realist, fără însă ca autorii săpăturii să menționeze exact condițiile descoperirii sau apartenența culturală. Plecând de la faptul că este vorba de o statueta fragmentară de lut ars, de culoare cărămizie, înclinăm să credem că figurina în discuție aparține culturii Petrești, chiar dacă tipologic, modalitatea în care a fost lucrată este singulară până în momentul de față. De asemenea, se înscrie în cadrul plasticii petreștene, dacă subscriem teoriei modelării figurinelor din bucăți ce reprezintă părțile anatomice importante, cum sunt membrele inferioare, ce ulterior sunt lipite.

Se adaugă plastica publicată recent de S. A. Luca⁸, cu precizarea că piesele nu sunt stratigrafiate și că apartenența culturală se leagă de secvențe de locuire anterioare stratului de cultură aparținând culturii Petrești.

În aria de dezvoltare a culturii Petrești, sunt cunoscute cu precădere statuete feminine, însă sunt documentate și figurine masculine. Până în prezent, numărul redus al descoperirilor de plastică petreșteană, precum și starea lor preponderent fragmentară, nu a permis o clasificare sistematică. Plecând de la puținele statuete găsite în situații

⁵ Andreescu 2002, 42, 94.

⁶ Paul 1969, 65.

⁷ Berciu, Berciu 1949, 16, fig.12/7.

⁸ Luca 2002, 39-43, Pl.I/1-2, 5, II/1-2, 5, Foto 1/4, 2/1-2, 3-4, 4/1.

stratigrafice sigure, autorul monografiei culturii⁹ a reușit să traseze principalele trăsături tipologice și elementele de decor caracteristice pentru această categorie de artefacte, identificând canoanele specifice de modelare, ce au la bază principii precum schematism și geometrism, dar și lipsa decorului pictat.

Dacă pentru statuetele din prima fază sunt caracteristice steatopigia accentuată, talia doar ușor marcată, gâtul înalt, de formă tronconică și părți ale corpului ornamentate prin benzi de linii incizate¹⁰, în fazele de expansiune și dezvoltare maximă, s-a constatat că steatopigia este moderată, corpul este realizat într-o manieră mai bine proporționată, cu talia evidențiată mai corect, cu abdomenul redat mai proeminent, iar tehnica și motivele ornamentale sunt de altă factură decât în faza anterioară¹¹.

Pentru faza A este binecunoscut și considerat reprezentativ exemplarul descoperit la Păuca - *Homm*¹², ce desemnează o figurină antropomorfă feminină. În opinia descoperitorului figurinei¹³, maniera de modelare și ornamentare arată o linie evolutivă diferită de plastica turdășeană, cu influențe din mediul precucutenian.

În fazele A-B și B apar și statuetele masculine, marcând o trăsătură nouă a vieții spirituale¹⁴, ce se înscrie într-un cadru de evoluție specific pentru plastica neo-eneolitică din spațiul carpato-danubiano-pontic. În acest context, se detașează ca importanță două statuete descoperite la Noșlac, păstrate fragmentar (bust), ambele reprezentări masculine: prima¹⁵, cunoscută de mai mult timp și evidențiată ca atare, cea de-a doua¹⁶, găsită mai recent. În afară de faptul că ambele statuete prezintă în zona taliei diferite modele ornamentale incizate, umplute cu puncte, analogiile cu statueta descoperită la Alba Iulia - *Lumea Nouă* sunt evidente.

În așezarea de la Pianul de Jos - *Podet*, tipică mai ales pentru faza B de dezvoltare a culturii, a fost descoperită o altă statueta masculină¹⁷, cu analogii identificate pentru poziția mâinilor mai ales, la plastica antropomorfă gumelnițeană. Se adaugă o figurină antropomorfă masculină descoperită la Petrești - *Groapa Galbenă*¹⁸, ce se datează tot în faza finală.

A. Zrínyi, autorul cercetărilor de la Gorenii - *Tormaș* încadrează o statueta feminină¹⁹, descoperită în stare fragmentară (bust) în această așezare de pe valea Mureșului, în cadrul culturii Gumelnița, pe baza unei statuete descoperite la Căscioarele. Discutând pe marginea unui lot mai amplu de figurine antropomorfe provenind de la Gorenii - *Tormaș*, care include și piesa în discuție, I. Paul confirmă analogiile cu figurinele din aria gumelnițeană, însă nu pune la îndoială apartenența la cultura Petrești²⁰, remarcând în acest sens asemănarea statuetei de la Gorenii cu figurina descoperită la Noșlac, doar că aceasta din urmă este masculină.

⁹ Paul 1992, 97.

¹⁰ Paul 1992, 98.

¹¹ Paul 1992, 99.

¹² Paul 1969, 65, 69-70, Pl. XI/1a-1e; 1973, fig. 1; 1981, 226, fig. 19/1; 1992, 98, Pl. L/1-1a; 1995, 149, Pl. L/1a-1b; Comșa 1995, fig. 31/1.

¹³ Paul 1992, 98, 100.

¹⁴ Marinescu-Bâlcu 1977, 40.

¹⁵ Höckmann 1968, Taf. 21/1012; Paul 1981, fig. 19/6; 1992, 100-101, Pl. LI/2; 1995, 154-156, Pl. 4/6a-6c; Comșa 1995, 35, fig. 31/4.

¹⁶ Paul 1995, 155, Pl. 4/7a-7c.

¹⁷ Paul 1968, fig. 5/10; 1969, Pl. VI/8; 1981, fig. 19/3; 1992, 101, nota 13, Pl. LI/3; 1995, Pl. IV/5a-5b; Comșa 1995, 35, fig. 31/3.

¹⁸ Paul 1969, Pl. XII/1a-1c; 1981, 228, fig. 19/5; 1992, Pl. LI/13; 1995, Pl. 3a-3b; Comșa 1995, fig. 31/6.

¹⁹ Zrínyi 1981-1982, 27, pl. V/2, XIII/8.

²⁰ Paul 1992, 100-101, notele 5, 12, Pl. LIII/3; 1995, 155, nota 14, Pl. 4/4.

În fapt, sunt cunoscute în actualul stadiu al cercetărilor influențele gumelnițene²¹ în mediul Petrești și invers, atât în privința unor forme ceramice sau tipuri de ornamente, cât și în plastică.

Se cuvine o scurtă trecere în revistă și în cazul plasticii antropomorfe și zoomorfe din grupul Suplac²², unde se constată influențe petreștene, sesizabile în cadrul ornamenticii.

Cele mai noi descoperiri de plastică antropomorfă petreșteană provin de la Bernadea - Dâmbău²³, Oarda - Dublihan²⁴ și Răchita - Viile de Jos²⁵.

O utilă repertoriere²⁶ a figurinelor antropomorfe modelate în lut din civilizația Petrești a fost realizată într-un studiu recent de C. I. Popa, fiind identificate un număr de 30 de statuete care provin din 13 puncte arheologice cu descoperiri ce aparțin culturii Petrești.

Se adaugă, în opinia noastră, o piesă din colecția Zsófia von Torma de la Turdaș²⁷, cu analogii foarte bune ca modelaj și decor la plastica descoperită la Cașoț - Poiana în Pisc²⁸, dar și la o figurină fragmentară de la Pianu de Jos - Podei²⁹. Statueta de la Turdaș prezintă ornamentica tipică ultimelor faze³⁰, când este caracteristic decorul format din triunghiuri, romburi sau suprafețe dreptunghiulare, fin incizate și umplute cu puncte.

Amintim apoi statueta masculină păstrată fragmentar, cunoscută din săpăturile lui D. și I. Berciu de la Alba Iulia - Lumea Nouă (1944-1947), discutată mai sus, precum și două figurine - care de asemenea nu sunt întregi - de la Cașoț - Poiana în Pisc³¹.

Însumând întreaga discuție, figurina antropomorfă masculină descoperită în așezarea de la Alba Iulia - Lumea Nouă în 2003, se poate plasa în etapa târzie a fazei mijlocii (A-B) sau începutul fazei finale (B) a culturii Petrești. O încadrare mai fină ar fi putut fi sprijinită de asocierea în stratul de cultură cu ceramică pictată, însă nu a fost găsit nici un fragment din această specie ceramică, considerată definitorie și reprezentativă pentru comunitățile purtătoare ale culturii.

Comparativ cu culturile învecinate și/sau parțial contemporane, cum sunt Turdaș, Gumelnița, Precucuteni ori Cucuteni - unde numărul statuetelor antropomorfe descoperite este de ordinul sutelor - plastica petreșteană este mult mai săracă. Acest fapt poate evidenția pe de o parte stadiul cercetărilor, pe de altă parte nu excludem că poate constitui o trăsătură a culturii spirituale a triburilor petreștene. Este un element important care, după părerea noastră, poate diferenția și individualiza civilizația creată de purtătorii acestei culturi - cunoscută îndeosebi prin ceramica pictată - în studiul eneoliticului de la noi în general și a celui transilvănean în mod special.

²¹ Paul 1968, 49-50; 1969, 62-63, Pl. VI, Pl. VII/1; 1992, 101.

²² Ignat 1998, 56, 76, 135-137, fig. 34/2, 36/7, 7-8, 40/3,8, 42/2, 43/3,8.

²³ Ursuțiu 2000, 25-26, fig. 1a-1c.

²⁴ Rustoiu 2001, 57, pl. II/5.

²⁵ Popa 2001, 60-63, fig.1.

²⁶ Popa 2001, 63-64.

²⁷ Roska 1941, Taf. CXL/13; Höckmann 1968, Taf. 20/967.

²⁸ Paul 1969, Pl. X/4a-4c; 1992, Pl. LI/6; 1995, Pl. II/4a-4c.

²⁹ Paul 1969, Pl. IX/1a-1b; 1981, fig. 19/4; 1992, Pl. LI/1a-1b; 1995, Pl. II/2a-2b; Comșa 1995, fig.31/5.

³⁰ Paul 1992, 100.

³¹ Paul 1961, 116, fig. 11/2-3; Höckmann 1968, Taf. 21/1648.

Dacă ne referim la statuetele din lut cucuteniene³², în marea lor majoritate feminine, s-a dovedit că erau strâns legate de cultul fecundității și fertilității, având un cert rol de obiecte de cult, astfel că modelarea și decorarea lor a urmat canoane rigide impuse de conceptul comunităților umane legat de reprezentarea plastică a divinității adorate. În acest sens, statuetele feminine întrunesc atributul de “Marea Zeiță”, zeitate a vieții și morții³³.

Pentru o serie de așezări vinčiene din Banat, Fl. Drașovean³⁴ acreditează ideea că, pe baza descoperirilor de figurine, acestea pot fi considerate centre rituale, cu un rol semnificativ în producția și distribuția acestui tip de artefact arheologic spre alte comunități.

Studiind statuetele antropomorfe din aria culturii Gumelnița, R. Andreescu³⁵ a ridicat problema funcționalității cultice a plasticii, strâns legată de semnificația și reprezentativitatea pe care o îndeplinește, în sensul utilizării în cadrul comunității într-un context ce implică ceremonii cu o participare generală sau legat strict de viața individuală. În prelungirea acestei discuții, teme de rezolvat pentru cercetările viitoare, pornind de la ipoteza semnificației multiple a plasticii, se leagă de varietatea tipologică și morfologică a statuetelor.

I. Paul aducea în discuție³⁶ - cu prilejul tratării capitolului legat de plastica Petrești în monografia dedicată acestei culturi - faptul că descoperirile de figurine masculine se plasează în fazele evolute, de dezvoltare a culturii și marchează un moment ce semnifică creșterea importanței bărbatului în viața economico-socială, fapt întărit și de tot mai numeroasa plastică de factură zoomorfă, mai exact cornute, ce se datează la acest palier cronologic.

În privința figurinelor masculine, pentru epoca eneolitică, s-au conturat opinii ce pornesc de la acolitul masculin³⁷, cu posibile atribute divine³⁸, până la practicarea unui cult uranian³⁹.

Descoperirea singulară a statuei masculine aparținând culturii Petrești în situl de la Alba Iulia - *Lumea Nouă*, prezentată pe parcursul studiului de față, nu lasă loc de mai multe interpretări. Pe baza acestei noi semnalări - ce vine în completarea repertoriului reprezentărilor plasice antropomorfe petreștene - se poate susține o nuanțare a elementelor legate de cultul fecundității și fertilității, unanim acceptat, în sensul posibilității existenței unei diversități de mijloace de exprimare a credințelor magico-religioase.

³² Dumitrescu 1979, 95.

³³ Monah 1997, 201-207.

³⁴ Drașovean 1996, 60-61.

³⁵ Andreescu 2002, 11, 94.

³⁶ Paul 1992, 101.

³⁷ Marinescu-Bâlcu 1977, 42.

³⁸ Monah 1997, 209.

³⁹ Höckmann 1968. 139-144.

Bibliografie

- Aldea 1968 – I. Al. Aldea, *O statueta cu cap mobil de la Petrești*, în *Sargetia*, V, 1968, 11-13.
- Andreescu 2002 – R. R. Andreescu, *Plastica antropomorfă gumelnițeană. Analiză primară*, Monografii III, Muzeul Național de Istorie a României, București, 2002.
- Antonova 1977 – E. V. Antonova, *Atropomorfniaia sculptura*, Moscova, 1977.
- Berciu, Berciu 1949 – D. Berciu, I. Berciu, *Cercetări și săpături arheologice în anii 1944-1947*, în *Apulum*, III, 1949, 1-43.
- Comșa 1995 – E. Comșa, *Figurinele antropomorfe din epoca neolitică pe teritoriul României*, Biblioteca de arheologie, LIII, București, 1995.
- Comșa, Răuț 1969 – E. Comșa, O. Răuț, *Figurine antropomorfe aparținând culturii Vinča descoperite la Zorlențu Mare*, în *SCIV*, 20, 1, 1969, 3-15.
- Dumitrescu 1968 – Vl. Dumitrescu, *Arta neolitică în România*, București, 1968.
- Dumitrescu 1974 – Vl. Dumitrescu, *Arta preistorică în România*, București, 1974.
- Dumitrescu 1979 – Vl. Dumitrescu, *Arta culturii Cucuteni*, București, 1979.
- Dumitrescu 1980 – Vl. Dumitrescu, *The neolithic settlement at Rast*, în *BAR*, 1980.
- Dumitrescu 1987-1988 – Vl. Dumitrescu, *Plastica neolitică din așezarea de la Rast (jud. Dolj)*, în *ActaMN*, XXIV-XXV, 1987-1988, 29-68.
- Drașovean 1996 – Fl. Drașovean, *Cultura Vinča târzie (faza C) în Banat*, *BHAB*, I, Timișoara, 1996.
- Höckmann 1968 – O. Höckmann, *Die menschengestaltige Figuralplastik der südosteuropäischen Jungsteinzeit und Steinkupferzeit*, Teil 1-2, Hildesheim, 1968.
- Ignat 1998 – D. F. Ignat, *Grupul cultural neolitic Suplacul de Barcău*, *BHAB*, XVI, Timișoara, 1998.
- Lazarovici 1979 – Gh. Lazarovici, *Neoliticul Banatului*, *BiblMN*, IV, Cluj-Napoca, 1979.
- Luca 1990 – S. A. Luca, *Contribuții la istoria artei neolitice. Plastica din așezarea de la Liubcova-Ornița, jud. Caraș-Severin*, în *Banatica*, X, 1990, 6-44.
- Luca 1997 – S. A. Luca, *Așezări neolitice pe Valea Mureșului (I). Habitatul turdășean de la Orăștie – Dealul Pemilor (punct X2)*, *BiblMA*, IV, Alba Iulia, 1997.

- Luca 2001 – S. A. Luca, *Așezări neolitice pe Valea Mureșului (II). Noi cercetări arheologice la Turda-Luncă. I. Campaniile anilor 1992-1995*, *BiblMA*, XVII, Alba Iulia, 2001.
- Luca 2002 – S. A. Luca, *Noi descoperiri de plastică neolitică și eneolitică la Tărtăria și Lumea Nouă, jud. Alba și câteva probleme ale tipologiei și cronologiei acestora*, în *Apulum*, XXXIX, 2002, 31-55.
- Luca, Dragomir 1987 – S. A. Luca, I. Dragomir, *Date cu privire la o statueta inedită de la Liubcova-Ornița (jud. Caraș-severin)*, în *Banatica*, IX, 1987, 31-42.
- Marinescu-Bâlcu 1974 – S. Marinescu-Bâlcu, *Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București, 1974.
- Marinescu-Bâlcu 1977 – S. Marinescu-Bâlcu, *Unele probleme ale plasticii antropomorfe neo-eneolitice din România și relațiile ei cu Mediterana Occidentală*, în *Pontica*, X, 1977, 37-43.
- Monah 1997 – D. Monah, *Plastica antropomorfă a culturii Cucuteni-Tripolie*, în *Bibliotheca Memoriae Antiquitatis*, III, Piatra-Neamț, 1997.
- Paul 1961 – I. Paul, *Așezarea neolitică târzie de la Poiana în Pisc (com. Cașolț, raionul Sibiu)*, în *MCA*, VII, 1961, 107-120.
- Paul 1968 – I. Paul, *Date noi privind raporturile și influențele reciproce dintre culturile Petrești, Cucuteni, Gumelnița*, în *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, București, 1968, 41-51.
- Paul 1969 – I. Paul, *Așezarea neo-eneolitică de la Pianul de Jos (Podei), jud. Alba*, în *StComBrukental*, 14, 1969, 33-88.
- Paul 1973 – I. Paul, *O străveche și originală civilizație dezvoltată pe teritoriul Transilvaniei: Cultura Petrești*, în *Transsilvania*, 3, 1973, 54-55.
- Paul 1981 – I. Paul, *Der gegenwärtige Forschungsstand zur Petrești-Kultur*, în *PZ*, 56, 2, 1981, 197-234.
- Paul 1992 – I. Paul, *Cultura Petrești*, București, 1992.
- Paul 1995 – I. Paul, *On the contribution of Neo-Aeneolithic substratum to the development of thracian-bronze civilization on Romanian soil*, în *Vorgeschichtliche Untersuchungen in Siebenbürgen*, *BiblUA*, I, Alba Iulia, 1995, 147-163.
- Paul și colab. 2003 – I. Paul, M. Gligor, C. Florescu, *Raport asupra săpăturilor de eliberare de sarcină istorică efectuate în situl arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă*, în *PA*, III, 2003, 114-117.
- Paul și colab. 2004 – I. Paul, M. Gligor, C. Florescu, M. Breazu, T. Borșan, C. Șuteu, G. Rustoiu, *Raport asupra săpăturilor de salvare efectuate în cadrul sitului arheologic de la Alba Iulia-Lumea Nouă, campania 2003*, în *CCA*, 2004, 27-29.

- Popa 2001 – C. I. Popa, *Discussion au sujet d'une statuette inédite de Răchita*, în *Corviniana*, 6, 2001, 60-68.
- Roska 1941 – M. Roska, *A Torma Zsófia-Gyűjtemény. Az Erdély nemzeti múzeum éren-és régiségtárában*, Kolozsvár, 1941.
- Rustoiu 2001 – G. T. Rustoiu, *Așezarea de la Oarda-Dublihan (mun. Alba Iulia)*, în *PA*, I, 2001, 55-70.
- Ursuțiu 2000 – A. Ursuțiu, *O statueta neolitică de la Bernadea (jud. Alba)*, în *Marisia*, 26, 2000, 25-28.
- Vlassa 1966 – N. Vlassa, *Douăsprezece figurine cu cap mobil de la Turdaș*, în *Sargetia*, IV, 1966, 9-16.
- Zrínyi 1981-1982 – A. Zrínyi, *Contribuții la cunoașterea neoliticului din valea superioară a Mureșului: săpăturile de la Goreni*, în *Marisia*, XI-XII, 1981-1982, 17-29.

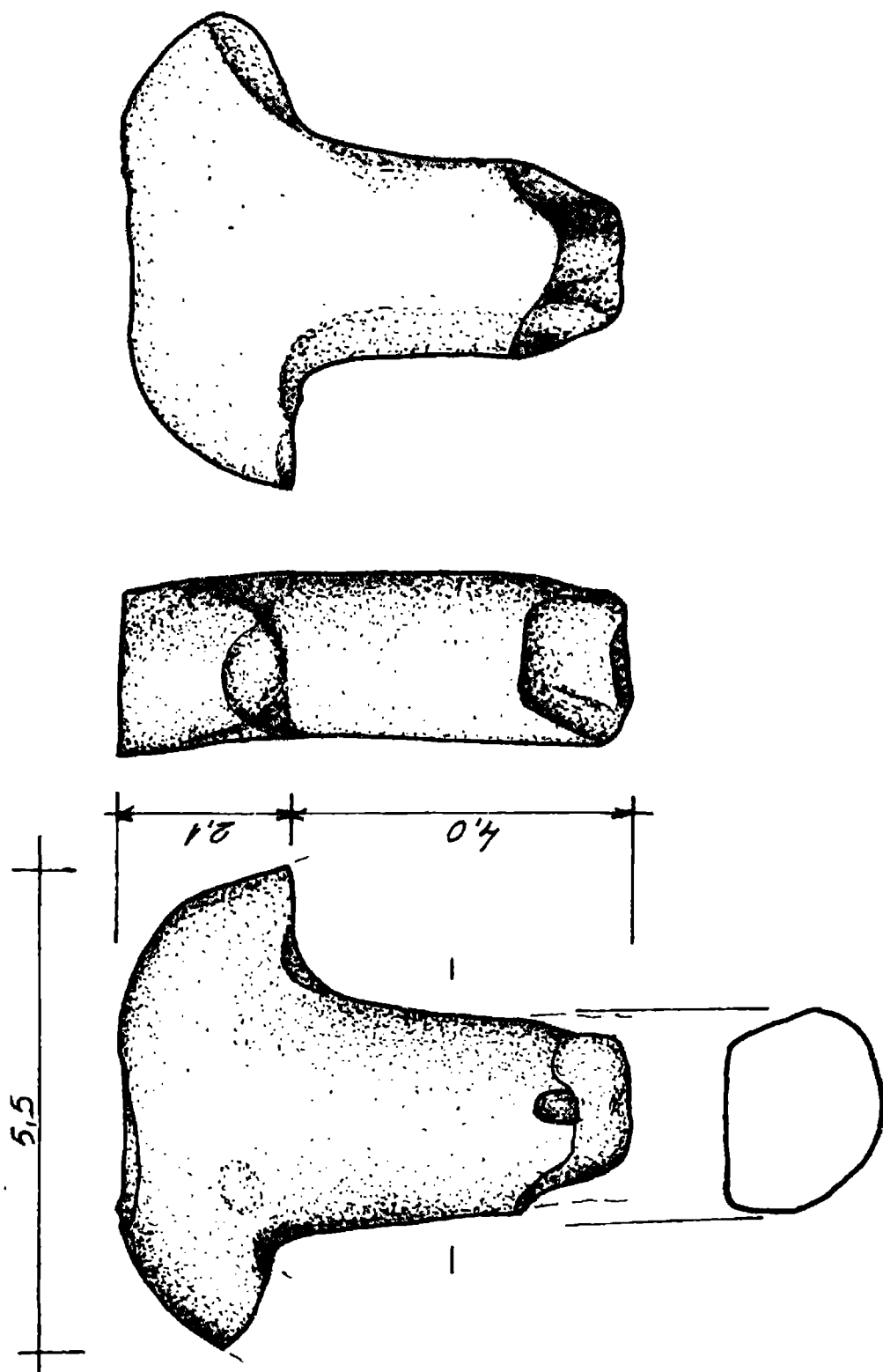

Fig. 1: Figurină antropomorfă masculină. Cultura Petrești – Alba Iulia - *Lumea Nouă*

AN ANTHROPOMORPHIC FIGURINE BELONGING TO PETREȘTI CULTURE FOUND IN ALBA IULIA – *LUMEA NOUĂ*

Abstract

The present paper presents the discovery of a male anthropomorphic statuette belonging to the Petrești culture. It was discovered in 2003 at Alba Iulia – *Lumea Nouă*, following a preventive archaeological research. We know the precise stratigraphic context where the statuette was found, namely surface I/2003, square 4, at a depth of 30-40 cm, within the Petrești culture layer.

The importance of this discovery is related to the fact that there are only 35 figurines of this kind in the development area of the Petrești culture, and only six of them are male representations.

The statuette from Alba Iulia – *Lumea Nouă* comes to support the theory according to which the discoveries of male figurines belong to the developed stages of the Petrești culture (A-B, B) and marks the moment that signifies the increasing of the importance of man for the economic-social life of the communities bearing this culture.

Starting from this discovery – which comes to complete the repertory of plastic anthropomorphic representations from the Petrești culture – we may assert that there is a slightly difference regarding the elements of the fertility and fecundity cult, namely the possibility that there are various means of expressing the magical-religious beliefs.

Explanation of figure

Fig. 1: Male anthropomorphic statuette. Petrești culture – Alba Iulia - *Lumea Nouă*